

मराठी

म.

3011

६६ य.

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ घुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ६१६२९ (६४८)

ग्रंथ नाम व्यंकटेश्वर महात्म्य.

व्यंकटजीरि महात्म्ये -

विषय माहात्म्य.

1

श्रीवेकटेश्वरमहात्म्यम्
श्रीसीतारामचंद्रप्रसन्नम्

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीसरस्वत्यैनमः॥ श्रीगुरुभ्या
 नमः॥ श्रीव्यंकटेशायनमः॥ जयजयब्रह्मानं
 दाभादिपुरुषा॥ श्रीमत्सेषाचलनीवासा॥ वैकुण्ठना
 यकाव्यंकटेशा॥ इंदिरावराश्रीहरी॥ १॥ जयजयभक्त
 मानसराजहंसा॥ जयजयक्षीरसागरराजवीलासा॥ दि
 नवत्कलापरमपुरुषा॥ श्रीनीवासागोवीदा॥ शब्रह्मा
 विष्णुमेहेशा॥ सूर्यरात्रिआणिगणेशा॥ इतुक्प्यारूपेतुं
 परेशा॥ श्रीव्यंकटेशं चपै॥ ३॥ तुंचस्वामीब्रह्मानंद॥ श्रीद
 तात्रयतुचिअभेद॥ श्रीपांडुरंगरूपेतुंप्रसीद्ध॥ पंडरी
 येनांदसी॥ ४॥ नमोतुजआदिनारायेणा॥ नमोहरीवि

॥ ज्ये. म. ॥

॥ १ ॥

॥ राम ॥

श्वपालना ॥ जगन्नीवासाजगज्जीवना ॥ वेदपुराणा अग
 म्यतुं ॥ ५ ॥ तुसीलिका अपार ॥ मजनवर्णवेदिसाचार ॥ तुं
 दयाकरि नोद्वार ॥ पावनचरीत्रवदवीतुं ॥ ६ ॥ तुंच प्रगटे
 मास्याहृदयि ॥ श्रोतयाहृदयीं तुचीराहिं ॥ तुसेचरित्रतुं
 चिगायीं ॥ जावडे ते सैं भक्तासी ॥ ७ ॥ देवाधिदेव सनातन
 हृणे मासीलिका प्राक त गहन ॥ भोके भक्त तोशवी ॥
 ८ ॥ ब्रह्मांडपुराणी व्येकटेश महाम ॥ ते संस्कृत सुंदर प
 रम ॥ ते प्राकृत भावो सुगम ॥ नीज भक्तासी समजावी ॥ ९ ॥
 हे सावठवदेक्षण क्षणा ॥ परीमि गोष्ठिते न धरी मूना ॥ म
 ग स्वप्ना माजित्री पतिराणा ॥ त्रीवारये उन सांगी वलें ॥ १० ॥

॥ अध्या ॥

॥ १ ॥

॥ संस्कृतनीयावचन ॥

॥ १ ॥

॥व्य०म०॥

॥२॥

॥राम॥

(3A)

निजतांयेउनिथापटी॥उठठकरिग्रंथ॥१६॥ऐसाव्यं
कटेशसांवका॥येणेंबांधलामासागका॥जैसाशेण
करीवेकोवेका॥हारीयेउनिउभाठाके॥१७॥कलयु
गीव्यंकटनायक॥वैकुंठपतिभक्तपाळक॥तरीतु
लीअवधानपूर्वक॥सावधऐकाचरीअहं॥१८॥आ
तांसर्वीकावेसादर॥सुणोनसाष्टांगश्रीधर॥प्रणी
पातकरीवारंवार॥ब्रह्मानंदहर्षोनी॥१९॥समस्तमीको
निन्त्रुषीजन॥सूताप्रतिकरीतिप्रध्मा॥तुक्काहोसी
परीपूर्ण॥परीआमुचेमनयेकइकी॥२०॥बहुक्षेत्रंब

॥अध्या॥

॥१॥

॥२॥

(५)

तुसीयेमुखेंकीर्त्तन॥ ऐकतांमजसमाधान॥ परीहेंमा
संमहात्मसंपुर्ण॥ निजमुखेंवर्णातुं॥ ११॥ तुसीयेमुखी
चाहाग्रंथ॥ जेजेकतिभावेभक्त॥ त्यासियेकजावर्त्तनें।
अद्भुत॥ मासेयात्रेचेपुण्यघडे॥ १२॥ ऐसाघडीघडीत्रिप
पतिराव॥ मजयेउनिंदेयीआठव॥ हणेंमासेमहात्मअ
पुर्व॥ गाउनिसमस्तसुखीकरी॥ १३॥ याग्रंथासिटेवीतां
बोल॥ मासेंपुजनकेलेंसकळ॥ तेअवघेचिजालेंनि
फळ॥ सत्यबोलमासाहा॥ १४॥ उठउठरेश्रीधर॥ वेगी
मासेंचरीत्रा॥ प्रेमळभक्तापवीत्रा॥ कथामृतेंनिववी॥ १५॥
हेकाश्रोतोहोयथार्थगोष्टी॥ येणेंघेतलीमासीपाठी॥

कृतीर्थ सांगीतलीं त्वां आलाते ॥ जीपापसंस्कारकें
 अद्भुतें ॥ तुसीतुसीयासुरेवं ऐकीलिं ॥ २१ ॥ परीसकळ
 तीर्थ माजिवरीष्ट ॥ सकळक्षेत्रामाजिक्षेत्रश्रेष्ठ ॥ तेंबो
 लेतुंसुभराजेणेंपंचकळेआला ॥ २२ ॥ जेथेंसर्वात्माभा
 धव ॥ वसतसेदेवाधिदेव ॥ समवेतकेशव ॥ कोठेंवा
 स्तव्यकरीतसे ॥ २३ ॥ जेगयीराहतोसाचार ॥ तरीजेहाभ
 वसागर ॥ सकळहितरतिजीवमात्र ॥ ऐसेंसुंदरस्व्हां
 कोठें ॥ २४ ॥ जैसादरीद्विअलंत ॥ त्यासीद्रव्यदावीजेबहुत
 त्यासुरेवंतोआनंदत ॥ तैसेंतीर्थसांगआला ॥ २५ ॥ ऐसें
 बोलेदृढमती ॥ जेथेंदर्शणेंचप्राणीतरती ॥ ज्याचित्री

(5)

॥ व्य० म० ॥

॥ ३ ॥

॥ राम ॥

मुवमाजाजिजगायतिर्लोकेश्वरः ॥ २५ ॥
जैसाप्रह्मकरीतिऋषिसमस्त ॥ त्याप्रतिबोलताजाला
सुत ॥ हणेमजस्मरविलातुलीभगवंत ॥ चरीत्रबद्धतऐ
काजातां ॥ २७ ॥ माझाजोकांश्रीगुरुनाथ ॥ श्रीव्यासेसत्य
वतिसुत ॥ त्यासिहाचप्रह्णनिश्चीत ॥ म्यापूर्वीकेलाहो ॥ २८ ॥
व्यासेंकथीलेंजेंअपूर्व ॥ तेचिंतुहिजैकामुनीपुंगव ॥ येके
समयीनारदमुनीराव ॥ भृगुआश्रमापातला ॥ २९ ॥ जोस
कळसीद्धामाजिश्रेष्ठ ॥ जोसर्वमुनीमाजिवरीष्ट ॥ जोशी
क्षालावीपष्ट ॥ अन्यायकाहिंदेखतां ॥ ३० ॥ हातींब्रह्मवी
णाघेउनी ॥ नामप्रबंदगातवदनी ॥ भृगुरूषीनेंदेखिला
नयनी ॥ नारदमुनीमहाराज ॥ ३१ ॥ साष्टांगेंसिनमस्कारि

॥ अध्या ॥

॥ १ ॥

॥ ३ ॥

ला॥ शोडशोपचारं पुजीत् ॥ ह्येण स्वामितु शीलिका
 अगाध मजवाटते ॥ ३२ ॥ तुं करोसि श्रीभुवनीपलेरण
 परीउत्तमक्षेत्रीतिर्थपुर्ण ॥ जेथें रमे सहित जगजीवन
 ब्रह्मसनातननादतसे ॥ ३३ ॥ थोडें चतपकरीतां जाण ॥ प्रस
 न्न होये नारायण ॥ प्राणिमात्र दर्शणें करून ॥ उद्धरोनि पा
 पहरें ॥ ३४ ॥ भृगुचें वचन ऐकोनी ॥ संतोशला महासुनी ॥
 ह्येणें मेकटाक्षिश्रीभुवनी ॥ तीर्थक्षेत्रदुजेनाहि ॥ ३५ ॥
 यावें कटाक्षिचामहिमा ॥ वर्णन राके शीवब्रह्मा ॥ श्रीवें
 कटेरापादपद्मा ॥ जेथें सुरनरसेविति ॥ ३६ ॥ जेथिचे
 तिर्थस्वामीपुष्कणी ॥ तेथे सर्वतिर्थेयतिमिळोनि ॥ भृगु
 ह्येणें यस्त्वानि ॥ काहरियेउनिराहिला ॥ ३७ ॥ साडुनक्षि

(४)

॥ व्य० म० ॥

॥ ५ ॥

॥ राम ॥

कमळ नयनघनः श्याम ॥ जो बं तपुराण पुरुषोत्त
म ॥ सच्चिदानंदपूर्ण ब्रह्म ॥ जो बनाम बवीनाश ॥ ४७
श्रीआणिभूदोघीजणी ॥ तन्मय जाल्यादिव्यचरणी
मीरविश्रीवह्नुभुषणी ॥ चक्रपाणी सर्वात्मा ॥ ४८ ॥ क
ल्यांतीचे सहस्रसूर्य ॥ ते सीहरीतनुप्रकाशमय ॥ जा
ज्वल्यकुंडलें शोभति पाहें ॥ तळपताति मकराकार
४९ ॥ शंखचक्रगदाकमळ ॥ वैजयंतिअपादमाळ ॥
आकर्णनेत्रवीशाळ ॥ तमाळनीळसाजीरा ॥ ५० ॥ जो
लावण्यामृतसागर ॥ संतापनाशक सर्वेश्वर ॥ यु
गांतीच्याबीजासहस्र ॥ तेजथोरसुयुटितैसं ॥ ५१ ॥

॥ अध्या ॥

॥ १ ॥

॥ ५ ॥

इंद्रनीलाचा दिव्य मेरू ॥ पृथु उलातै सा सर्वेश्वरू ॥ को
स्तु भते जे क्षीर सागरू ॥ प्रभा मयल खल खीत ॥ ५२ ॥
कणी धि कुं उलेंत कपति ॥ कौस्तुभा चिजे संभा व्यु
ति ॥ ब्रह्मांड फोणे निरादीप्ती ॥ पैली कडे फांकत ॥ ५३ ॥
रूळति सुमनाचे हार ॥ दिव्य वेदोक्त ब्रह्म सुत्र ॥ दंडि
केयुरे प्रभाकर ॥ मुद्रिका सुंदर दशांगुळी ॥ ५४ ॥ दि
व्य वीर कंकणें वीराजति ॥ कंठि मुक्त हार डोलति ॥ सु
वासपीत वसन दिशि ॥ बीजा सकळ कति सहस्र जैश्या ॥ ५५ ॥
कटि मेखा का वीराज मान ॥ दीव्य रत्ना वरी प्रभा घन
जे से सुर्य पंक्ति पूण ॥ भोजनासि बैसले ॥ ५६ ॥ मुक्त

(8)

॥ व्योम ॥

॥ ६ ॥

॥ राम ॥

रुगपल्लवसुंदर ॥ औसंरुके उत्तरीवस्त्र ॥ नेपुरें पायीं
करीति गजर ॥ वांकी तो उर ब्रीदावकी ॥ ५७ ॥ सहश्र बा
ळसूर्य प्रकाशति ॥ तैसी नाभिक मळिंदिष्टी ॥ श्रीवळि
काविराजति ॥ नाभिस्त्वानीहरीचे ॥ ५८ ॥ ब्रह्मांड बाहि
र पाहे ॥ आंगीचा सुवा सधांव ताहे ॥ अद्भुत तेजवर्ण का
य ॥ बोबडिवळ ताहे वाचेचि ॥ ५९ ॥ मर्कंडेय भरद्वाज
पुंडरीक ॥ याज्ञवल्की वशीष्टुक ॥ प्रल्हादादिभ
क्तसुरव्यचतुर्भुज घनश्याम ॥ ६० ॥ सनक सनद ना
दिसन लुमार ॥ अवघें वीष्णु रूप पीतांबर ॥ लोक
पाळ समग्र ॥ उभे तीवृत सेवेसी ॥ ६१ ॥ ऐसी याप

आश्या

॥ १ ॥

॥ ६ ॥

ॐ
रीदेखोनी॥ मीडभाठा कलें करजेजेनी॥ सारंगध
रमजपाहोनी॥ पौत्रश्लोहं पाचारी॥ ६२॥ मजलागील
सुण॥ अल्हादलाजगजीवन॥ भक्तवत्सलनारायण
कायबोलीलांतेसमयी॥ ६३॥ ऐकेंवल्हानारदमुनी॥ तु
हिंडसीनिभुवनी॥ मजवासावयायोग्यकवषावनी
कवषेदिसींसांगपां॥ ६४॥ मजवीहारायोग्यस्थळ॥
वीश्रांतिकारकनिर्मळ॥ नारदासांगेतेंकेवळ॥ जेकां
सकळासुखदाते॥ ६५॥ नारदस्वर्णसेर्वशा॥ सर्ववी
दीतपरमपुरुषा॥ तुजनगउकेंजगन्निवासा॥ औ
सेस्थळकोठेंआहे॥ ६६॥ तुजविहारायोग्यस्थानलामी॥

९

॥ व्य० म० ॥

॥ अध्या० ॥

॥ ७ ॥

॥ १ ॥

॥ राम ॥

उत्तम आहे दक्षण भुमी ॥ वी श्रान्तिकारक स्थान तुम्हि
वास करणें समर्था ॥ ६७ ॥ तुशी या चरणा पासुनी ॥ जे भा
गीरथी वाहे अनुदीनि ॥ दक्षण दे उकारण्य मेदिनी ॥ दो
न शत योजनें असे ॥ ६८ ॥ जवळि वसे दक्षण समुद्र ॥ पं
चे वीस योजनें पुर्व सागर ॥ रमणीय स्थान सुंदर ॥ तु
ज योग्य श्री हरी ॥ ६९ ॥ ते स्थळि जे जन ॥ तप अध्याय व
र्जात जाण ॥ आधीयाधी कलन ॥ परम दिन जीवते
थें ॥ ७० ॥ ते स्थळि राहुनियां श्री हरी ॥ उद्धरी ते सकळ
धरत्री ॥ यावरी क्षीर सागर विहारी ॥ बोलता जाला ते
ऐका ॥ ७१ ॥ पुढें द्वापारचे अंति ॥ कल युगी होयील चो

॥ ७ ॥

कचक्रवति॥ महं भजनशील त्याचे भक्ति॥ कारणं मी
 येइ न॥ ७२॥ करूनी यां हास्यवदन॥ ऐसें बोली लारमा
 रमण॥ पुढिले अध्यायी दिव्यनीरोपण॥ श्रोतिं सावधा
 न होइजे॥ ७३॥ ब्रह्मांड पुराणी चें उत्तम॥ हें व्यंकट गीरि
 माहात्म॥ तो नारद मुनी सत्तम॥ भृगु प्रति सांगत॥ ७४॥
 सूत सांगे ऋषि प्रति॥ तुल्य सावध कावें भक्ति॥ हे
 दिव्य कथा चित्ति॥ दृढ धरिजे सर्वथा॥ ७५॥ ब्रह्मानं
 द तो श्रीधर॥ श्रोतया सवीन वीजोनी कर॥ हरी लि
 कार साक फार॥ अति सादर परोसिजे॥ ७६॥ इति श्री ब्र
 ह्मांड पुराणे व्यंकट गीरि माहात्म्ये श्रीरसागर वर्णन
 नाम प्रथमोऽध्यायः॥ १॥ ७७॥ ७८॥ ७९॥

(10)
ॐ नमः॥

॥८॥

॥ राम ॥

श्रीरामसमर्थ॥ नारद सुणे भृगुस॥ वैके कथा सुरस
काय करीता जाला जगदिश॥ तें सावकाश ऐके पां
॥१॥ वीकरीत पळलेचन॥ मेघगंभीर गीरा गर्जनी॥ शे
षाच काप्रांत प्रतिवचन॥ जगनिवास बोलतसे॥ २॥ वै
कें जीव लगानेता॥ मज प्रीय नाहि तुज परता॥ माझे
प्रीति स्तव सख्या आता॥ कर्तव्य येक करावें॥ ३॥ नारद
जे कथिलें॥ तें सर्व हितुवां ऐकीलें॥ क्रीडा स्थान भलें॥ द
क्षणादिशे बसेजें॥ ४॥ तथें जाउनि या त्वरीत॥ अनंतातुं हो
य पुर्ववत॥ तुझ्या फळा ग्रीमीतें थें॥ रमे सहित राहिन॥ ५॥
जैसा तुं माझीय थें शय्या॥ तैसा चितें थें हि होइं सख्या॥

आधा

॥२॥

॥८॥

क्षणभरीतुजवांचोनियां॥वेळनगमेमजलागी॥धोष
लणेधन्यस्वामी॥मीपर्वतहोइनतयेभूमी॥श्रीभूसहित
तुल्लि॥माझेमस्तकींराहिले॥॥गंगादिसरीतासर्व॥तीर्थे
त्रीभुवनीचिअभीनवा॥तेमजवसवीस्वयंमेवा॥देवाधिदे
वाधिदेवाजगद्गुरु॥॥स्थावरजंगमप्राणी॥राहातिममा
श्रयेंकरोनी॥तुझाअनुग्रहचक्रपाणी॥तीहिउद्धरोनी
मुक्तकावें॥१॥ऐसंजनंतासिश्रीजनंत॥प्रेमभावंसिप्रा
र्थीत॥परमहर्षजगन्नाथ॥वरदेततयासी॥१॥तुवांजेजे
इच्छिलें॥तेंतीतुकेंहितुजदिधलें॥अल्पतपकरीतांतेचि
वेळे॥मिपावेनतेस्वकीं॥११॥जेजेभक्तइच्छीति॥तितेंमी

(11)
॥ व्यं० म० ॥

॥ ९ ॥

॥ राम ॥

देहनश्रीपती॥ सर्वप्राणीउद्धरति॥ दर्शनें माझ्यातेस्वकी॥ ११॥
मीब्रह्मादिकादुर्गम॥ तोप्रत्यक्षहोइनसुगम॥ भुतकिंवै ॥ २ ॥
कुंठधाम॥ दुसरेंतेथेंहोइल॥ १२॥ ऐसातमाकनीकसांवळ
बोलतांशेषआनंदला॥ आशीघेउनआलाभूतका॥ पर्व
तजालातेस्वकी॥ १३॥ मगकायकरीसारंगपाणी॥ लुणे
श्रीभूदोषीजणी॥ महासीद्धिसमवेतमेदनी॥ शेशाद्रि
वरीराहिजे॥ १४॥ सकळदेवलोकापाळ॥ सेनापति सर्वत्र
षीमउळ॥ जययीजयपार्श्यादिसकळ॥ धरास्वळशेशा
द्रि॥ १५॥ यक्षआणिगंधर्व॥ सीद्धचारणकीन्नरसर्व॥ इंद्र
ब्रह्मरुद्रदेव॥ सेवाअपूर्वशेशाद्रि॥ १६॥ मरुद्गणपीत्रुग

॥ आध्या ॥

॥ ९ ॥

ण॥ अष्टवसु आदिकरून॥ शेषाद्रिपवीत्रस्थान॥ से
वासंपुर्ण आदरें॥ १५॥ जे सबा लोक निश्रीधर॥ श्रीभू
सहित सत्वर॥ गरुडारूढ सारंगधर॥ जगदोद्वार
आला तेथें॥ १६॥ भृगु लणे नारद मुनी॥ धन्य धन्य तु सी
वाणी॥ कथा हे केवळ रत्न खाणी॥ ऐकतां श्रवणी मुख
नाटे॥ २०॥ जे कथे माजि नाहि हरीलिका॥ नसे भक्तिचा जि
ह्वाळा॥ ते ऐकतां येतो कांटाळा॥ बाकुचा घाणा गाळी ला
जे सा॥ २१॥ आधींच सुंदर हरीचरी॥ तुझ्या मुखें परम
पवीत्र॥ घाले माझे श्रोत्र॥ पुढें सत्वर बोले स्वामी॥ २२॥
तरी तो शेषाद्रि पर्वत॥ ज्या वरी राहिला जगन्नाथ॥ त्याचे

(12)

॥ वें० म० ॥

॥ १० ॥

॥ राम ॥

शीर कोठें निश्चीत ॥ पुछ प्रांत कोठें जसे ॥ २३ ॥ नारद ह
णे दक्ष ण कैलास ॥ बरूणाचक शीव स्थान विशेष ॥ तो
जाणावा शीर प्रदेश ॥ शेषाद्रिचा वोकखे ॥ २४ ॥ पुछ प्रांत
तो मलकार्जुन ॥ श्रीशैल्यल्लणतिशिव भूषण ॥ जेथी
च्या दर्शनें करून ॥ शीव संपूर्ण संतोशे ॥ २५ ॥ व्याघ्रपाद
रूषी तेथे ॥ जीतें द्वि य सुचि स्मृत ॥ वीर काक तपश्चर्या
करीत ॥ तेणें नीळकंठ तोषला ॥ २६ ॥ तो विश्वनाथ मन
मोहन ॥ भवानी सहित आपण ॥ वराभावरी आरूढे
न ॥ कैलासनाथ उतरला ॥ २७ ॥ सवें साटिकोठि गण
गणेशादि राशनन ॥ श्रीशैल्यावरी येउन ॥ जाला प्र

॥ आध्या ॥

॥ २ ॥

॥ १० ॥

सन्नव्याघ्रपादा॥२०॥देखो नियाउमारमण॥व्या
घ्रपादे साष्टांगनमन॥करो नियाप्रदक्षणा॥करी
स्तवन शीवाचें॥२१॥जय शीव कर्पूरगौरा॥उमा व
ल्लभात्रीनेत्रा॥निक कंठाविश्वंभरा॥वृषभध्वजा
त्रीपुरारी॥२२॥जेकांकेलेत्रीपुरमर्दन॥पृथ्वीचा
रथतुवांकरुन॥चंद्रसूर्यचाकेपुर्ण॥चतुरान
नसारथीतेकां॥२३॥मेरुचेकलंधनुष्य॥शीत
जालातेथेंशेष॥बाणजालालक्ष्मीष॥तवआज्ञेने
वृषभध्वजा॥२४॥चंद्रमौलिकंपंचानना॥गंगाधरा
उमारमणा॥कैलासपतिकाभदरना॥मुनीरंज

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com